

NARODNA PROSVJETA

MJESEČNIK ZA ŠKOLSTVO, S S
S S PROSVJETU I UMJETNOST.

z z GLASILG ISTOIMENGG UČITELJSKOG DRUŠTVA z z

Urednik Ernest Jelušić.

A
ETA
TVO, S S
ETNOST.
ŠTVA. z z

BRJ 2.

GOD. III.

PULA, 1. VELJAČE 1908.

BRJ 2.

SADRŽAJ:

- Dokolica. Spj. Nadan Zorin.
- Na creskoj klisuri. Piše Crvenko Bijeloplavić.
- Šesto osjetilo. Piše Dunav Babetić.
- Stanarinsko pitanje. Piše I. M. Domaće učiteljske konferencije. Vinko Šepić.
- Za zaštitu djece. Piše Bačić.
- Pučke škole u Bugarskoj.
- Vjesnik. — Književnost i umjetnost. — Lične vijesti.

Izlazi svakog prvog u mjesecu.

Godišnja cijena 5 K.

Rukopisi se ne vraćaju.

Tisak Laginja i dr. (prije J. Krmpotić i dr.), Pula, ulica Giulia br. 1.

prvog u mjesecu.

ena 5 K.

ne vraćaju.

rmpotić i dr.), br. 1.

Našim pretplatnicima!

Poskupismo za 1 K, te stoji unaprijed
pretplata 5 K godišnjih. ~~~~~

Radna sila i papir — sve je poskupilo, pa nam je tiskarna povisila cijenu tiska za 50 K po broju više, a te pare valja odnekud izbiti.

List obustavimo svim dužnicima. Tko ne plati za tekuću godinu do konca veljače bar pô pretplate, ovomu se sa tim rokom obustavlja Hst.

To je kratko i razumljivo.

Uprava.

Na uvažjenje!

Častim se saopćiti, da sam nakon osamgodišnjeg svog rada proširio i preuredio znatno svoj posao, a da time udovoljim najraznolikijim zahtjevima štovanog općinstva.

Preporučam sve potreptine školske, uredovne i zasebne, koje zasjecaju u **knjžarsku, papirnicu, knjigovešku i tiskarsku struku.**

Na skladištu imadem veliki izbor pedagoških, povjesnih i narodnogospodarskih knjiga, te nagradnih knjiga za mladež i za narod, onđa pjesmarica, slikovnica, hrvatskih muzikalija za sva glazbala i pjevanje, molitvenika, nabožnih knjiga i koledara.

Primam pretplate na sve časopise, književne i modne listove.

Držim na skladištu Ćirilo-Methodske marke, papiriće, tuljčice, olovke, brisala, razglednice i listovni papir.

Svaka narudžba izvršuje se najbrže i najsolidnije.

Sa veleštovanjem:

Knjižara, papirnica i knjigovežnica

IVAN NOVAK - PAZIN.

Originalne korice

„**NARODNE PROSVJETE**“ i „**MLADOG ISTRANA**“

dogotovljene su i dobivaju se u

Narodnoj tiskari, knjigovežnici i papirnici

LAGINJA i DR. — Pula, via Giulia 1.

Cijena koricama: PROSVJETE sa poštarinom K 1'40.

ISTRANA » » » — '60.

NARODNA PROSVJETA

Mjesečnik za školstvo, književnost i prosvjetu.

GLASILO ISTOIMENOG UČITELJSKOG DRUŠTVA.

Izlazi svakog prvog u mjesecu. — Godišnja cijena 5 K. — Rukopisi se ne vraćaju.
Urednik ERNEST JELUŠIĆ.

Dokolica.

Opet žićem novim dišem,
U grudim mi opet gori,
Opet pjesmu novu pišem:
Iz srdašca mi se ori.

Sav preroden gleduć stojim —
Vilin uj mi dušom struji,
Slasti riječi nema mojim
Aj! to cv'jeće kako buji.

Iza dugih, tavnih časa,
Zora opet mi zarudi,
Vedro jutro divna krasa
Iza slatka sna me budi.

Narav eno! sva mi živnu,
Sve se miče, klikće, pjeva,
A blagodat svoju divnu
Žarko sunce s neba l'jeva. —

Po sto puta blago meni
Dok mi taka sreća traje,
Dok me, vilo, čar tvoj pl'jeni,
Dok mi duši polet daje. —

Nadan Zorin.

Na creskoj klisuri.

Nad glavom joj je lebdio galeb, naš brbljavi kvarnerski prijio, a ona je sjedjela na klisuri zamišljena u one valove, koji su dolazili iz njojzi toli mile daljine, u onaj sitni vezak, u koga je uplitala sve svoje misli, sva svoja čuvstva, sve svoje srce i svu svoju dušu Ta vezla ga je uz njega, a on ah! On jedini je predmet za kojim uzdiše

Galeb je odletio. —

D $\frac{10}{1987}$ C-46-B

Leti, leti, moj dobri galeb, onamo gdje je on! Spusti se na jambor njegova broda i reci mu, neka dođe, jer je vezak veće gotov

Bog sam znade, da li je galeb djevu razumio, ali on je letio onamo, gdje se na zapadnom nebištu grle more i nebo i gotovo se već izgubio u malom sivkastom oblačiću, koji je sad na odnekale isplivao, pošto je sve do sada bilo nebo vedro kano prozirni ledac.

Oblačić se sve većma širio nebom i postao oblak, koji se opet sve dalje razvlačio i prerušio se u mrku, gustu oblačinu.

Ah ta crna oblačina nemilo joj se kosnula srca! — Možda joj ona priča, da se je tako gdjegod namrštio on! Ama zašto bi se srditi mogao?

Ta ona očijuka samo s blijedom mjesečinom, u kojoj gleda samo njegovu milu sliku; ta ona opći s tihim samo lahorom, kojemu dobacuje pozdrave i cjelove za nikoga drugoga, nego samo za njega, samo za njega!

Ali se oblačina sve većma gustila i mrštala kao strašna zračna neman. I onda je iz svoga ždrijela istisnula užasan dah, koji je hujio kano bura, šumio kano vihar, lomio se klancem i gudurom kano bijesni tigar.

Oko djeve na klisuri zahujili prvi zvižduci zapadnoga vjetra. Valovi se od bijesa pjenili i silili se, da se vinu što više prema nebu — zar proti istomu Bogu?! —

Na zapadnom obzorištu onamo dolje pored rta Kamenjaka, ukaza se jedva zamjetljiva bijela tačka, koja se na mrkoj nebeskoj pozadini krasno odrazivala. Kao da se uvećava, kao da se bliža.

Pljesnu djeva, to je galeb, pa se vraća mili vijesnik, da joj na krilo strese na pregršti blagovijesti, pozdrava, cjelova. —

Ali ne: Pod onom bijelom tačkom vidjeva se korito crno. To galeb nije, to je brod, a na tom je brodu on!

On da. A ti dobri zapadni vjetre, nosi mi ga brzo, brzo mi ga nosi na željno krilo!

Kao da se pokorava zahtjevu ljubavi, duvao je vjetar sve jače i jače, a onaj lagani brod jurio je prema kraju kô na krilima munje.

Sa jambora broda nešto odleti. Zar su ptice il je bijela maramica, što joj ju vojno u susret šalje?! —

Vihar je odnesao jedra, ali se brod i bez jedra šulja između valova, a kada se propne valu na vršak, već se i ljudi raspoznavaju. Eno onaj na provi pod crnom mornarskom kapom, to je on. I sad će na mlađan skočiti na krilo njoj, a ona će primaći svoje žedne usne k njegovu licu i gutati će nešto, što je slađe od šećera, meda i nektara!

Od silne uzbuđenosti obnevidje joj oko za sve, što ju je okruživalo. Ona nije vidjela golih hridi, što britke strše u ono razdraženo more kano oštri noževi jao žrtvi, kojoj se u kosti zariju Ona nije vidjela neza-

sitnih valova, gdje bijesni razvaljuju svoje gladne ralje, da se nasrću krvi ljudske Ona je vidjela samo njega i samo njega

I ushićena kô što bješe, širila je svoje bijele ruke, sterala je svoje toplo krilo i htjela je, da obujmi sve: i one gole hridi i one neumoljive valove i onu pjenu i onaj brod i — — — — —
Nešto užasno tresnu . . . prasnu . . . škrinu . . . Vrisak, suhi zdvojni vrisak, i onda mrak nesvijesti obavije djevu. — —

Oj nesvijesti, pomoćnice ljudska, da tebe nema, pod udarcem jake boli ginuli bi ljudi . . .

Djeva se prenu.

Vajmeh! ono korito crno užasno zijeva rastreskano na hridinama oštrim, a između divljih valova očajno se bore ljudi i među njima je on. Pisnu djeva od užasa, a onaj nesmiljeni val — kao da joj se ruga — sad ga zavitla visoko visoko na onaj pjeneći se vršak; sad ga zaroni nekamo dolje u svoju hladnu dubinu. Onda ga opet vine na vršak kô da joj ga na poljubac pruža, ali ga namah šmigne bijesno, okrutno u svoju nezasitnu utrobu . . . Tirjanin!

Ali su u mladića mišice jake. Junački se upire o hladnu vodenu masu, od silne napetosti pucaju mu žile, no on ne popušta, nego vesla orijaški prema klisuri, s koje se šire na zagrljaj dvije bijele ruke

Eno ga pod klisurom!

Djeva pruža bijele ruke, a on ih grčevito stište i hoće da se pridigne. Ali jao! — Onaj strašni morski zmaj usopti u svoje ždrijelo silnu množinu vode i — nježno tijelo klonu

Samo onaj sitni vezak isplivao je navrh vala, štono se nadvio nad onu tužnu dubinu poput grobnoga humka Samo onaj galeb bijeli kriještio je opijelo nad vlažnim grobom, u kome je dragih dvoje počivalo vječni san.

Crvenko Bijeloplavić.

Šesto osjetilo.

Piše DUNAV BALETIĆ.

Svojevoljno gibanje važna je karaktiristika po kojoj se životinje razlikuju od bilina i ruda.

Znatiželjnost potaknula je ljudski um, da uđe u trag uzrocima, koji ravnaju tim gibanjem i prenašanjem sa jednoga mjesta na drugo. Psiho-fiziološka istraživanja dokazala su, da podražajima živčanog sustava nastaju razni tjelesni osjeti, da pojavi vanjskog svijeta dolaze u svijest putem osjetila: vida, sluha, mirisanja, kušanja i pipanja (osjetilni osjeti); da osjeti djeluju na volju, a ova da većim dijelom upravlja gibanjem tjelesne mase. Prvi dakle uzrok gibanju jesu osjeti.

Daljnijm proučavanjem životinjskog kretanja došlo se do zaključka, da uz pet osjetila Aristotelove klasifikacije, opstoji još šesto osjetilo: osjetilo orijentacije. Razjasnimo stvar sa nekoliko primjera.

Izgubio sam podvečer mladog psa duboko u šumi i došao kući bez njega. Par sata kasnije, u noćnoj tami, evo i psa kod kuće. Odnosimo mačka u vreći nekoliko kilometara daleko od doma, pa ga ispustimo, on će natrag kući, akoprem nije vidio, kud smo ga nosili. Seljak će nam pripovijedati, da se konj i vol znadu iz daleka povratiti kući u najtamnijoj noći, stazama, kojima još nikad nisu hodili.

Već iz ovih primjera pričinja nam se jasno, da uzrok tim činjenicama ne nalazi se u posebnom djelovanju jednog ili drugog od spomenutih pet osjetila, jer to isključuju okolnosti, u kojima su se životinje kretale. Moramo dakle pomisliti, da tu stoji po sredini nešto drugo, nešto nova, najme osjetilo orijentacije. Watson, profesor na universi u Chicagu, izveo je veoma zanimivu operaciju. Velikom je mišu uništio vivisekciranjem svih pet osjetila, pa ga pustio da hodi. Glodavac znao si je poslije operacije naći hranu i jesti. Iz toga zaključuje spomenuti profesor, da u životinja opstoji još jedno osjetilo, a to je osjetilo ravnjanja.

Golub listonoša bio je predmetom duljim istraživanjima u pogledu šestog osjetila. On se odlikuje svojstvom, da vrlo dobro pamti mjesto, gdje je odrastao i da se tamo vraća, ako ga odnesemo i na milje daleko. Zato su ga ljudi upotrebljavali kao glasonošu već u starim vremenima. Noe puštao je golubove iz korablje, da mu donose vijesti o stanju voda na površini zemaljskoj. Rimljani javljali su po njima pobjede i razne novosti. Najveću pako slavu stekoše golubovi listonoše za opsjeđanja Leydena 1574. i Pariza 1870. Nije nužno, da dalje govorimo o važnim uslugama, što su golubovi učinili i čine ljudima, već navodimo razloge i sposobnosti, koje vraćaju goluba svojem domu. Glavni je razlog njegovom povraćanju velika ljubav do svojeg golubinjaka. On pamti vrlo dobro rodni kraj, leti izvrsno (70 kilometara na sat), te posjeduje dragocjenu sposobnost, da se znade ravnati u bezgraničnim prostorima. A što je uzrok tomu ravnjanju? Možda oštar vid? Nipošto ne. Mi znamo, da se taj vazdušni putnik vraća u svoje gnijezdo i sa 300 kilometara daljine. Kad bi bio vid ono, što bi mu pri tome služilo, morao bi da se u takovim daljinama, radi okruglosti zemlje, podigne 7 do 8 kilometara visoko u zrak. Nu iskustvo je dokazalo, da golub radi svog fizičnog ustroja ne može letjeti iznad visina od 3100 metara, te da isti leti najbolje u visini od 1100 metara a tckar onda se diže više, kad mu treba preletiti visoke gore. Niti je dakle vid, niti koje druge od poznatih pet osjetila ono, što ravna goluba, kad se vraća u svoj mili zavičaj. Što dakle? Nema drugo neg da pomislimo na šesto osjetilo, na osjetilo orijentacije.

Ako smo se ovim primjerom uvjerali, da opstoji u nekojim životinjama osjetilo orijentacije, idimo korak dalje i potražimo sijelo tog osjetila.

Gibanju, rekosmo, da su uzrok osjeti, iz kojih se rađa volja. Kad hoćemo dakle, da se gibljemo ili u gibanju zaustavimo, djeluje u nama sila volje. Ne možemo se micati i povodom drugih izvanjskih sila, pri čemu samo osjećamo, da se mičemo. Ako se nalazimo u zatvorenoj spravi, koja se vrti u prostoru, te ako se na jednom zastavi, mi i dalje osjećamo, da se vrtimo, akoprem smo stalni da mirujemo. Što je tomu uzrok? Psihologija nas uči, da osjeti traju uvijek nešto dulje od podražaja (podražaj je u ovom slučaju brzina kretanje). Organ pako, koji čini da i dalje osjećamo rečenu kretanju, mora da ima svoje sijelo u glavi, jer inače ne bi se mogla sa glavom zajedno okretati os prividnog vrtenja. Kad smo to ustanovili, idimo još malo dalje, da vidimo, gdje je baš u glavi sjedište organa za gibanje i ravnanje tjelesne mase.

Ako proučimo tjelesni ustroj nekih nižih životinja naći ćemo, da n. p. mehkušci glavonošci (sipa, hobotnica, mrkač, lađica i t. d.) mjesto uha imaju mjehurić sa otolitom ili statolitom u koji ulazi slušni živac. Taj ustroj služi mehkuščima, da se u vodi drže u ravnoteži i da se orijentiraju. Ako odstranimo iz mjehurića statolit, opaziti ćemo, da su životinje izvan ravnoteže i u njihovom gibanju sasvim disorijentirane. Pokrijmo raku oči sa asfaltnim lakom i izvadimo mu slušni mjehurić, opet ćemo viditi, da je i ovaj posvema disorijentiran, sad leži na boku, sad na leđima. Tako je Loeb pronašao, da ribe bez labirinta plivaju sad na leđima, sad na trbuhu. Nema dakle sumnje, da se osjetilo orijentacije nalazi u uhu ili u njemu naličnom organu. Povrh toga možemo još zaključiti iz navedenih primjera, da ravnoteža i orijentacija ovise od istog fiziološkog djelovanja.

Nekad se je mislilo, da su ovakova životinjska gibanja instinkti (misli bez temelja). Nu Brenner i E. Mach dokazivahu već god. 1874., da se je slušni ustroj razvio iz jednog organa za osjećanje gibanja, i da mnogi ustroji, za koje se mislilo da su kod nižih životinja ustroji za sluh, nijesu nipošto slušni organi. Helmholtz izvijestio je, da organ, koji izvodi zvučne osjećaje, jest pužić (Cortijev organ). Pošto pako ostali dio labirinta veoma malo pripomaže stvaranje zvučnih osjeta, lahko da je isti organ za orijentaciju. Tako, raznim pokusima, strpljivim istraživanjima i svakovrsnim indukcijama došlo se u zadnje vrijeme do zaključka, da su lučići (polukružaste cijevi) labirinta organ za orijentaciju.

Pomoću dakle tog šestog osjetila orijentiraju se mnoge životinje. A što je pak sa čovjekom? Veliki napredak čovječanstva, nebrojna sredstva međunarodnog saobraćaja, savršenost naših osjetila, ušutkale su u prosvjetljenom čovjeku djelovanje šestog osjetila, dok mu još nalazimo tragova kod divljih

ljudi. Skup i zajedničko djelovanje svijuh pet osjetila nastupa kod čovjeka mjesto šestog osjetila.

Ali još nije svršeno. Nastaju sada pitanja, na koji se način razvija to važno djelovanje šestog osjetila, u kojoj svezi stoji sa djelovanjem drugih organa, sa živčanim centrima? Viguiet misli, da zemaljski magnetizam prouzrokuje u polukružastim cijevima labirinta neke inducirane struje raznog intenziteta, koje neprestanim svojim promjenama izvode osjete gibanja i ravnanja. No, tu imade još mnogo tamnih kutova, ljudski duh, koji se uvijek diže prama savršenom, prama uzvišenom, rastjerat će mnoge tmine i otkriti mnoge tajne. Zato se hoće strpljivosti, vremena i ustrajnosti.

Stanarinsko pitanje.

Akoprem je novi školski zakon to pitanje prilično dobro uredio, precizirajući ovaj put ne samo odštetu za stanarinu, nego također i stan u naravi za sve vrste učiteljstva, to će ipak stanarinsko pitanje ostati kamen smutnje između učiteljstva i pojedinih općina. Prepuštati općinama na volju, da daju učiteljstvu, kako im se sviđa, bilo stan u naravi, bilo odštetu u novcu, to je najveća pogriješka starog i novog školskog zakona, jer je po sebi razumljivo, da će općine uvijek izabrati ono, što im bolje konvenira a siromašni učitelj, nanese li mu se pri tom i nepravica, morat će šutjeti, jer inače pada u nemilost općine, pri čemu će on uvijek iznesti, uz sve možebitne pravice, tanji kraj. Zakon istina kaže, da u nastavljenim sporovima između općine i učitelja radi stana odlučuje zemaljska školska oblast, ali . . . Sjećam se dobro, što mi jednom odgovorio na sjednici kotarskog školskog vijeća jedan sada već pokojni predsjednik istoga, kad sam kao zastupnik učiteljstva branio jednog kolegu u sporu nastavljenom između njega i općine: »Učitelj mora šutiti, jer njega se daje maknuti iz dotičnog učiteljskog mjesta, a načelnika se ne može«.

Po mojem dosadanjem iskustvu bolje bi bilo, da se učiteljstvu odredilo i polovicu one svote za stanarinu, koja mu je faktički određena, nego da se prepustilo općinama, da one daju bilo stan u naravi, bilo odštetu. Ako bi tad učitelj i nadoplačivao za svoj stan, koga bi privatno našao, barem nebi došao radi toga sa općinom u konflikt, kao što se žalibože obično događa.

Novi školski zakon sad točno određuje: upraviteljem dvo- i višerazrednih pučkih škola pripada stan u naravi sastojeci od najmanje triju soba, jedne sobice, kuhinje, konobe i zahoda, a drugom učiteljskom osoblju to isto, samo jednu sobu manje. (Ovdje barem učiteljicama ne odbija 20%). Za odštetu u novcu niti ne govorim, jer tu će općine davati samo u onim prilikama,

gdje im to bude konveniralo t. j. gdje bi ih stan u naravi više stojao, nego li pripada odštete, inače dati će stan u naravi ili će se pogoditi na način, kako bi učitelju čim manje odštete dali. Dobro su mi poznate prilike barem na otoku Krku, gdje je vrlo malo učiteljskog osoblja, koje se može baš u pitanju stanarine pohvaliti.

Nego da se nebi pomislilo, da govorim u vjetar ili iz kakva zla srca, nastojati ću to dokazati sa primjerima, a početi ću sa svojom malenkošću.

Počeo sam služiti g. 1881. kao privremeni podučitelj u V., za koje mjesto ja se nisam natjecao, već za mjesto D., al upravo tamo bio je službeno namješten ravnajući učitelj iz V. najviše radi toga, što je sa općinom u V. došao u spor radi stana. Dotični je učitelj naime imao vlastitu kuću, te je tražio od općine, da mu dade zakonitu odštetu za stan, tim više da općina svoje kuće nema. Općina htela mu dati samo polovinu svote, koja mu pripadala, a kad on na to nije pristao, našla mu stan u privatnoj kući, koga on opet nije htio primiti. Porodila se iz toga pravda, nadošli još i drugi sporovi sa općinom i učitelj bio službeno premješten u drugo mjesto. Meni se kao privr. podučitelju davalo zakonitu odštetu od 40 for., jer se valjda ispod te svote nebi bilo stana našlo.

Druge godine došao sam za podučitelja u O., al tamo su mi odmah našli stan u naravi u privatnoj kući, jer da će na meni uštediti 10 for. godišnjih, pošto bi meni morali dati 40 for. odštete, a stan su mi našli za samih 30 for.

Dalje sam služio kao privremeni rav. učitelj u M., gdje su mi dali stan u naravi u školskoj zgradi, sastojeci iz jedne sobice u površini od ne više 12 m² i jedne kuhinjice još manje. Ta sobica je imala jedan jedini prozorčić pod samim stropom, a dvoja vrata: jedna su vodila u kuhinju, druga u školu. To su mi računali kao polovinu stanarine, a drugu polovicu od 25 for. godišnjih davali mi u novcu. Još imam primjetiti, da je pod tim stanom u prizemlju bio toš (mlin za uljike), gdje su cijelu zimu kroz cijele noći mleli uljike, vikali, pjevali, a ti učitelju gore uz svu tu buku spavaj. Mlad čovjek, neiskusnik kao što sam bio, k tomu doći ćeš u zamjer sa općinom ako što prigovoriš, stoga trpi i šuti.

To isto dogodilo mi se u bližnjem mjestu P., gdje je bio još gori stan, a isto računani za polovicu. U školskoj zgradi bila je u prizemlju kuhinjica od kakvih desetak četvornih metara površine, do nje isto takova konobica, a sve to sa jedne strane pod zemljom, te je po dotičnom zidu vazda od silne vlage voda tekla. Pod i u kuhinjici i u konobici bio je od opeka, te silno studen. Soba pak za spavanje bila je na prvom katu iza školske sobe tako, da se moralo kroz cijelu školsku sobu proći, ako si htio u nju doći, jer drugog ulaza nije bilo, a čujte, sva ta sobetina imala je ispod 10 m² površine, jer

osim postelje nije se moglo u nju ništa drugo smjestiti. I dok se tu sobetinu uredilo, u koliko sam našao u školskim spisima, bilo je dosta pisarije. To se dogodilo prije god. 1869. dok su još škole spadale pod crkvenu oblast. Cijeli prvi kat bila je samo školska soba, ne baš bogzna kako velika. Tadašnji učitelj, sada već pokojni T., bio je oženjen, te se je neko vrijeme stiskao u konobici do kuhinje u prizemlju, urediv to za spavaću sobu. Al videć, da je tu vrlo vlažno, k tomu hladno, jedan dan prenese si bračnu postelju u školsku sobu na dno iza klupa, misleć: kad si drukčije ne mogu pomoći, tu će biti bolje, nego li u konobici. Sve je prolazilo dobro, dok nije došao školski nadzornik, koji se počeo ljutiti, da je to ne samo proti pravilima pedagogije, neg i proti pravilima morala i zdravog razuma, da bude bračni krevet u školskoj sobi. — Ja sam mu na to primjetio, tako mi kazivaše sam pokojnik, da sva ta pravila malo vrijede, ako se drukčije ne da pomoći. Iza toga nastalo je silno dopisivanje izmed škol. ravnateljstva i biskupskog ordinarijata, gdje se učitelju strogo nalagalo, da taj krevet iz školske sobe odstrani, a on se uvijek branio, da nema kamo. Napokon stvar svršila time, da je krevet ostao na svojem mjestu, samo su ispred njega učinili tanki zid, da ga djeca ne vide, i na taj način nastala je ta mala sobica na dnu školske sobe. I u toj sobici noćio sam i ja kroz jednu i pol godine, natresav se dosta groznice.

Napokon dođoh za ravnajućeg učitelja u D., gdje i sada služim. Prije mene nisu ovdje učitelji imali stana u naravi, već im je općina davala zakonitu odštetu od 100 for. po tadanjem zakonu, al upravo pred mojim dolaskom sagradila je općina stan za učitelja. A kako se to zbilo? Moj predšastnik posvadio se nešto sa jednim imućnikom u općini. Ovaj da mu se osveti, lahko nagovori druge zastupnike pod izlikom, da će tako manje trošiti, neka u istoj školskoj zgradi, gdje je od starine bio jedan razred u prizemlju, a drugi u prvom katu, prirede oba razreda u prizemlju, a na prvom katu učiteljev stan, čime će prištediti tih 100 for. na stanarini. Rečeno — učinjeno, još dapače dotičnik uzajmi općini potrebite novce za tu pregradnju. Ne mari da su time od jedne lijepe prostrane sobe u prizemlju, učinili sada dvije prilično malene, od kojih je jedna ostala dosta tamna i vlažna, tako da je lanjske godine bila cijelu godinu zatvorena. Od druge školske sobe na prvom katu učinili su učitelju kuhinju, jednu sobicu iza ove, dvije sobe i jedaću sobicu.

Međutim dok se to pregrađivalo, moj je predšastnik molio za drugo mjesto, koga je i dobio i ja dođoh na njegovo mjesto. Kad sam se u taj novi stan smjestio, bilo mi je rečeno: »Ovo je bila osveta vašem predšastniku, a vi ćete sad trpiti.«

Taj moj stan, kad bi bio solidno rađen, još ne bi bio loš, al kako to obično biva, kad se štogod za općinu radi, tad se radi kojekako. Tako je bilo i ovdje dosta manjkavosti: podovi neravni, vrata i prozori slabo zatvarali,

kuhinja dimila, konobe nikakve i t. d. Tadašnji načelnik, sada već pokojni, još mi govorio, da će mi uzeti jednu sobu, jer da mi toliko prostorija ne pripada i da će općina upotrebiti tu sobu za općinske sjednice. To se međutim nije dogodilo, jer tada bi i ja energičnije nastupio. Koliko se je samo htelo, dok mi se učinilo zahod.

Kad je god. 1901. izašao novi škol. zakon o učiteljskim plaćama i stanarini, po kojem rav. učiteljima dvo- i višerazrednih škola pripada stan u naravi od najmanje triju soba i nuzgrednih prostorija, te ako se svega toga nema, da to mora općina nadoplatiti, tad sam i ja od općine počeo tražiti, da ja svih propisanih prostorija nemam, navlastito konobe, te neka mi se zato dade odštetu u novcu ili zakoniti stan. Poslije dužeg pogađanja pristala je napokon općina, da će mi za manjkajuće prostorije nadoplaćivati 40 kruna godišnjih. Da ne pođem u očiti spor, pristao sam i na tu malenkost. To mi se zbilja kroz 4 cijele godine i isplaćivalo, al najednom, upav u nemilost načelnikovu, pete godine općina zaključí, da mi se više tih 40 K neće davati, jer da se u mojem stanu dade izvesti i ta manjkajuća prostorija, za koju primam odštetu. Pošto me se pozvalo, da na to odgovorim, ja sam primjetio općini, da bi rada vidjeti, gdje će mi tu prostoriju učiniti, a dok se to ne dogodi, da tražim svoje. Prošla međutim cijela godina bez ikakva odgovora na taj moj protest, al kad sam po običaju podastro namiru za isplatu tih 40 kruna, istu mi se jednostavno odbilo. U to se vrijeme upravo mijenjalo općinsko zastupstvo, pak da ne tjeram mak na konac počeka sam, da dođu novi ljudi, koji će sjegurno moje pravo priznati. Uslijed utoka zaspalo konstituiranje tog novoizabranog opć. zastupstva skoro za godinu dana i kad napokon ovom podastrijež prije spomenutu namiru, i ono mi ju odbilo. Sad mi nije preostalo drugo nego uteći se radi toga, kako zakon zahtjeva, na c. kr. pokrajinsko školsko vijeće priloživ sve spise o tomu, dapače i točan tloris cijeloga moga stana. Taj utok međutim još i sada visi.

To mi se dakako od strane općine zamjerilo, da pravim proti njima utoke i tako bi čovjek morao trpjeti i šutjeti. Kad je pak prošlih školskih praznika općina onu jednu školsku sobu u prizemlju, koja je bila cijelu godinu radi vlage zatvorena, nešto preuredila, tom je prilikom i meni pokraj iste učinila konobu od točne mjere 2'33 m u duljini i 2'36 m u širini ili u površini od 5'5 m². Pomislite, koja strašna konoba je to!

Iznesoh nešto potanje sve moje dosadanje doživljaje s tim stanovima, da razjasnim onu moju tvrdnju na početku, kako je slabo prepustiti općinama na volju, da daju učitelju bilo stan u naravi, bilo odštetu u novcu, i da bi najbolje bilo u zakonu odrediti jedino odštetu u novcu, pa makar manju od dosadašnje.

Evo još nekoliko meni poznatih primjera od mojih bližih kolega u pogledu stanarine. Bivši učitelj u P. morao je za svaku malenkost u stanu

pisati općini, pak su mu obično predbacivali da preveć »šeka«, a malo ovršivali. Rav. učitelj u K. nema stana u naravi, al za to mu općina ne daje 350 K godišnjih, koliko mu na dvorazrednoj školi pripada, već ajbog i 200 K, tako isto rav. učitelju u V. Rav. učitelju trirazrednice u O. daje dapače općina mjesto 350 K samih 100 K godišnjih, pošto isti ima vlastitu kuću, pak neće li ni toga, tad će mu naći stan u naravi, a on neka svoju kuću zatvori. Toga bi još mogao nabrajati, ali mislim da i ovo dostaje, da se vidi, kako ta stvar o stanarima osobito na selu stoji.

Dakle, da se izbjegne možebitnim razmiricama sa općinama, česa se učitelj mora čuvati, a s druge strane svoja prava mora braniti, najbolje bi bilo, odrediti učiteljima, kao što je određeno i drugim činovnicima, stanovitu svotu za stanarinu, a oni neka tada stan traže gdje im drago. Pitat će se, a kamo će tada općine sa onim stanovima što ih imadu? Odgovaram, ako se sa učiteljem kao privatnikom mogu pogoditi za stanarinu, dobro — inače nek si iznajme stan komu hoće. Tad će i učitelj u tom privatnom stanu (makar općinskom) drukčije moći zahtjevati nego li može sada, da mu naime bude sve u redu, jer će inače moći stan odkazati kad ga bude volja. Sad se pak više puta mora boriti za svaki čavao, za svaku malenkost, da mu se učini i još ga se smatra da preveć »šeka«.

I. M.

Domaće učiteljske konferencije.

VINKO ŠEPIĆ.

Čim mi stignu u ruke definitivni školski i nastavni red za pučke i građanske škole od 29. rujna 1905. dugo ne počasih a da ne proučih bilježeci iz njeg sve, što se tiče mene i moje službe kao školskog upravitelja. Tako bi, te skupih u jedno prepise sadržane i u drugim školskim zakonima i odredbama odjelito po njihovoj naravi, pa i propise odnoseće se na domaće učiteljske konferencije. Ovako nasta današnji moj članak, u kojem želim naznačiti točke i gradivo, što bi imalo služiti predmetom raspravljanja u rečenim konferencijama i unašati ih u njihov dnevni red.

Ove učiteljske domaće sjednice vrlo su važne, ako se želi i hoće njima savjesno poslužiti u svrhu zakonom utanačenu. One se imadu ozbiljno shvatiti kao pripomoćno sredstvo dalnje naobrazbe učiteljstva jedne višerazrednice. Tu se sakupljaju učiteljske sile u plodonosno posavjetovanje o školskim, službenim te pedagoškim poslovima i pitanjima. Al jalov trud, nijesu li oni zauzeti za pitanja ove ruke, držeći, da je njima učiteljska škola pružila dosti znanja i umjenja, te ne čute li potrebu napredovanja i usavršivanja u obuci i odgoju; nasuprot konferencije učiteljstva zauzeta učiteljskog duha i srca jesu uvijek i

svagde na svome mjestu, a što je glavno, djeluju na pojedince osvježujuće, a preko njih osokoljene na školu i na sve, što je njome skupčano.

No, prije nego li predem na nizanje točaka, što spadaju u dnevni red domaćih učiteljskih sjednica, hoću nešto samo da natuknem uz savjet, da bi t. zv. podružnice našeg učiteljskog društva »Narodne Prosvjete« ustanovljene po društvenim pravilima, točke i predmete, što ću ih niže spomenuti, protegnule u svoj djelokrug i njihovu poslovanju služile podlogom uz vježbanje u pjevanju i sviranju. Susjedno učiteljstvo udruženo u radu, što ga hoću niže označiti, jedino bi koristovalo sebi, školstvu i narodnoj stvari, a ujedno bi podignulo vrijednost zajedničkog svog društva »Narodne Prosvjete«.

Al da započnem sa nabranjem predmeta, što spadaju u dnevni red domaćih učitelj. sjednica. Evo:

1. Škol. upravitelja priopćenje važnijih dopisa, ako nijesu bili već prije učiteljstvu priopćeni zbog njihovog neposrednog interesa.

2. Upraviteljeva priopćenja općenite naravi o tome, što je saznao i opazio prigodom svoga nadzorovanja i hospitacije obzirom na pedagoška i didaktična načela; savjeti, koji izviraju iz ovih opazaka.

3. Razgovor o opažajima upraviteljevim, što ih je primjetio kod hospitacija (Vidi broj 2.)

4. Izvješća razrednog učiteljstva o napretku škol. mladeži, o škol. polasku, o stanju zapta uopće i posebno.

5. Razgovor o skupnom postupanju uporabe disciplinarnih sredstava; priopćivanje o uspjesima poduzetih poboljšavajućih sredstava.

6. Posavjetovanje o uporabi strožijih uzgojno-disciplinarnih sredstava,

7. Predlaganje izгона učenika c. k. kotarskom škol. vijeću.

8. Točno ustanovljenje detaljne učevne osnove, za svaki pojedini učevni predmet sviju razreda (skupina i odjela);

9. Izvješća razrednog učiteljstva pogledom na iscrpljenje nastavnog materijala (učiva) naznačena u ustanovljenoj detaljnoj učevnoj osnovi; njihovo daljnje izvješćivanje o uzrocima, koji su zapriječivali postignuće učevne svrhe; rasprave i posavjetovanja, što se ima u tom obziru poduzeti i kako postupati.

10. Razgovor o zapriječama, koje spriječavaju razvoj zavičajnog školstva uopće, posebice domaće škole; posavjetovanje o sredstvima, kako da se odstrane ove zaprijeke.

11. Razgovor o sredstvima, koja bi se uporabila, da se postigne što veće suglasje među domaćim i školskim odgojem.

12. Razgovor o socijalnim i drugim odnošajima školskog okružja, koji uplivaju na školu; posavjetovanje, kako da ovi odnošaji budu u prospjeh školstva i uzgoja.

13. Razgovor o metodičkim pravilima, o poduci pojedinih učevnih predmeta.

24. Razređivanje upisane djece u razrede, skupine i odjele.
15. Odlučivanje (na koncu škol. godine), da li je dijete zrelo za prelaz u najbliži viši razred (odjel) ili nije.
16. Odlučivanje (na koncu škol. godine) da li je učenik udovoljio zakonu o pučkim školama, i da li se otpušta iz škole.
17. Zajedničko ocjenivanje djece pogledom na ponašanje i marljivost te vanjskog oblika pismenih radnja; (samo oni učitelji, koji su bili zaposleni u dotičnom razredu; ako se ovi ne slože, odlučuje konferencija .
18. Ocjena (redovi) za odopusnu svjedodžbu.
19. Ustanovljenje učeničkog i učiteljskog reda.
20. Odluka o nadzoru djece prije podučavanja i za odmora, te o nadzoru djece prigodom vjerskih vježbi.
21. Ustanovljenje programa školskih pohoda (izleta).
22. Izmjenjivanje misli u prilog zajedničke metode.
23. Razgovor o provođanju odluka školskih vlasti.
24. Vijećanje o škol. satnicama, što ih je sastavio školski upravitelj.
25. Razgovor o školskom uređenju i prijedlozi za promjenu.
26. Razgovor o učilima, o škol. pokućstvu i pripomoćnim sredstvima (o njihovoj nabavi).
27. Periodni razgovori o škol. zakonima i naredbama.
28. Posavjetovanje o nabavi knjiga za učeničku i učiteljsku knjižnicu.
29. Priopćenja o sadržaju pročitanih knjiga za školsku mladež i o njihovoj vrijednosti i naobrazovnoj svrsi.
30. Rasprave o pedagoškim i didaktičnim pitanjima.
31. Razgovor o literaturi posebno o školskoj književnosti.
32. Zajedničko čitanje članaka iz strukovnih učiteljskih novina.
33. Čitanje životopisa znamenitih učitelja, pedagoga i filozofa.
34. Uzajamno riješenje nekih spisa i skrižaljki.
35. Razgovor o polasku i izostacima u prošlom mjesecu (iskaz školu nemarno polazeće djece).
36. Iskaz zanemarene ili lošo gojene djece i siročadi za starateljni sud.
37. Razgovor o načinu svršetka škol. godine, o upriličenju svečanosti božićnog drvca i ostalih škol. veselica i svečanosti.
38. Ustanovljenje dobe počimanja dnevne školske obuke.

To bi po prilici bila pitanja, kojima bi se imale pozabaviti učiteljske konference, te bi na taj način one blagotvorno djelovale na učiteljstvo, kojemu treba uvijek pobude i oduševljenja. Bez ovoga ostaje sve pusta radnja radnička, koja ne ostavlja za sobom trajnih i dubokih utisaka.

Za zaštitu djece.

(Naredba c. kr. pokr. škol. vijeća za Istru u Trstu 19. siječnja 1908. br. 803/9 1907.)

Do malo dana primit ćete, dragi kolege i mile kolegice tri vrsti »araka s pitanjima« i poziv, da na ta pitanja odgovorite.

Poznato Vam je, da ljudi dandanas izrabljuju tjelesne sile djece, što više mogu. Sile djecu na raznovrsne poslove. Obavljanje tih poslova nadilazi često sile djeteta, pa mu to škodi zdravlju, a uzrokom je, da dijete i duševno zakržljava.

Ima propisa za zaštitu djece, ali su nedostatni, starodavni, pa je opća želja, da se ti propisi preurede po zahtjevima sadašnjeg vremena.

Ministarstvo trgovine dogovorno s drugim ministarstvima povjerilo je »Statističnome uredu za radnje« u ministarstvu trgovine, da vodi izvide o raznovrsnim radnjama djece. Vi ste pozvani prvi, da dadete građivo, ne temelju kojega će zakonodavci izradivati propise za zaštitu djece, one djece, za koju vi živite i umirete.

Tko bi mogao bolje i savjesnije obavjesti dati u tom pogledu, nego li vi, koji ste zvanjem pozvani, da općite s djecom i da ih nadzirete i izvan škole.

Dobit ćete dakle tri vrsti »araka s pitanjima« i to: 1. za školu, 2. za razred i 3. za svako pojedino dijete, koje se bavi radom. Odgovarat ćete samo za djecu ispod 14 godina.

U arak pod 1 napisat će odgovor upravitelj škole a ticit će se uređenja obuke i o vrstama radnja, koje djeca ispod 14 godina u onom škol. okružju obavljaju; da mu to lakše bude, neka popita učit. konferenciju i školskoga ili drugoga liječnika. Liječnik će mu dati mnijenje o uplivu rada na zdravstveno stanje školske mladeži.

U arak pod 2. navest će se po spolu i dobi skupni broj djece, koja pripadaju odnosnome razredu (opetovnici), i broj djece dotičnoga razreda (opetovnice), koja se bave budikakvim radom.

Najvažniji izvidi spadaju bez dvojbe u arak 3. t. j. za pojedino radom zaposleno dijete. Ovaj će arak ispuniti razredni učitelj-ica, odnosno učitelj-ica opetovnice. (Obrasce za djecu ispod 14 godina, koja ne pripadaju nikome razredu, ispunit će upraviteljstvo).

U taj arak imaju doći odgovori za svako dijete, koje je dužno polaziti školu (opetovnicu) a nije navršilo 14 godinu, ako se je tokom škol. god. 1907-08. ili zadnjih glavnih praznika bavilo budi kakvim radom, bilo u poljodjelstvu, šumarstvu, kod lova, ribolova, rudokopa, kućnog obrta ili kućnog rada, u tvornicama, kod zanatnika, u gostionicama, kod trgovina, kod transportnih poduzeća, u kućanstvu (čuvati djecu), kod kazališnih igara, ili kao teklić, trhonoša, postavljajč čunja i t. d. Pri tom neka se ne čini razliku, da li je radnja u budikakvom obliku naplaćena bila ili ne. Ovdje se imaju navesti i ona djeca, koja su isključivo svojim roditeljima ili davaccima stana u poslu i kućanstvu u pomoći bili.

U ove arke ne će se odgovarati za djecu, koja nisu radila, ili su možda samo malo roditeljima pomagala.

Pitanja, na koja će se za svako dijete, koje radi, odgovarati odnose se na dobu, spol, obiteljske okolnosti, na vrst rada, na trajanje rada, na mjesto rada, na odštetu i na zdravstveno stanje djeteta, njegovo ponašanje u školi i polazak škole.

O svem tom (osim izjave o zdravstvenom stanju djece, koje će po mogućnosti liječnik dati) moći će obavjestiti učitelji sami na temelju promatranja. Gdje pako osobno poznavanje odnošaja ne dostaje, tada treba pitati djecu ili njihove rođake ili druge vjerodostojne osobe.

Od gorljivosti, kojom će se učitelji-ce dati na posao, od razumijevanja, koje će kod ovoga posla pokazati, odvisit će ponajviše, da li će podaci njihovi koristiti moći onoj humanoj svrsi, za koju su bili sakupljivani, a to je: reforma i izradba propisa za zaštitu djece.

Za Odbor »Narodne Prosvjete« :

Bačić.

Pučke škole u Bugarskoj.

Početkom ove godine prihvaćen je u Bugarskoj novi zakon, kojim se preuređuju pučke škole. Svi listovi bilo učiteljski kano i politički nijesu zadovoljni sa tim novim zakonom, no ga kritizuju oštro, te mu ne proriču dugi vijek. Zanimat će naše učiteljstvo, ako o tome zakonu navedemo par podataka, koje vadimo iz kragujevačke »Prosvjete«, Škole se dijele na: a) zabavišta, b) pučke, c) građanske i d) produžne škole.

Zabavišta otvaraju oćine, zasebnici ili društva uz odobrenje ministra prosvjete.

Pučke škole državne su ustanove u kojima traje učenje 4 godine. Za svako pò dana izostatka kazne se roditelji sa globom od 10 – 50 para.

U jednom razredu može biti najviše 60 učenika. Imade li ih više, tad se otvara novi razred ili postaje obuka poldnevna. Više od 3 km ne smije biti odaljenost djeci do škole.

Učenje u građanskim školama traje tri godine. Osim ostalih predmeta poučaje se ruski jezik i knjigovodstvo.

U produžnim školama proširuje se stečeno znanje u pučkoj školi ili se nepismeni obučavaju u čitanju i pisanju. Predavanja su svecem ili u večje, 1–6 sata u tjednu. Za ovu su obuku učitelji nagrađeni sa K 2 po satu.

Školske zgrade podižu školske oćine. Siromašnijim oćinama pritiču u pomoć država i okrug. Svaka zgrada mora imati stan za upravitelja a zakon ništa ne naređuje, je li imadu i drugi učitelji pravo na stan.

Svaki učitelj mora svršiti učiteljsku školu, te mora položiti državni učiteljski ispit. Ne položi li ovaj u tri godine, otpušta se iz službe. Učitelji građanskih škola mogu biti učitelji pučkih škola, koji imadu 5 godina stalne službe i koji polože odnosni ispit. Udate ženske ne mogu biti učiteljice. Izuzimaju se ženske udate za učitelje na selu.

Učitelji pučkih škola imaju početnu plaću od 1200 K, a povišica ima osam. Najveća plaća iznosi 2220 K. Učiteljice imaju plaću za 10⁰/₁₀₀ manje od učitelja. Učiteljski kandidati i kandidatkinje imaju za 20⁰/₁₀₀ manje od plaće stalnih učitelja. Učitelji građanskih škola imaju početnu plaću od 1800 K, koja se povišava svake treće godine. Povišica ima 7, prve dvije iznose po 120 K, druge dvije po 186, a ostale po 300 K. Njihova najveća plaća iznosi 3300 K.

Učitelji u gradovima nemaju ni stana ni stanarine, ali imadu zato dodatak, jer su u gradovima skuplje životne prilike. Taj dodatak iznosi, u gradovima od 15.000 stanovnika 10⁰/₁₀₀, u većim gradovima 20⁰/₁₀₀, a u Sofiji 40⁰/₁₀₀ od godišnje plaće. Ovaj dodatak isplaćuju oćine.

Učiteljske plaće isplaćuje jedan dio država a drugi oćine. Zakonom je to isplaćivanje ovako uređeno. Svaka oćina dužna je za svakog stalnog učitelja pučke škole dati po 900 K državnoj blagajni, a učitelji dobivaju tamo cijelu svoju plaću.

Učiteljske sile pučkih škola namještaju i otpuštaju mjesni školski odbori. One, koji su si stekli pravo na mirovinu, otpušta ministar prosvjete, koji postavlja i otpušta učitelje građanskih škola.

Učitelji ne smiju da budu članovi političkih društava a ni takvim sastancima ne smiju prisustvovati; zabranjeno im da budu članovi radničkih društava i takvih, koja su protiv državnog uređenja; ne smiju kvariti religiozna čustva u narodu i napokon zabranjeno im osnivati učiteljska društva sa političkim karakterom.

Kazne su ove: opomena, ukor, gubitak plaće za jedan dan; gubitak plaće za jednu nedelju; gubitak prava na službovanje u mjestu u kome je, ali s pravom da može biti učitelj u drugom mjestu; gubitak prava na povišicu za 1—3 godine; otpust iz službe za 1—3 godine i otpust iz službe za svagda.

Sve školske potrebe nabavljaju i plaćaju školske općine.

Mjesne školske odbore čine po selima 3, a u gradovima 5 lica, koje bira općinski odbor, no među izabranima mora biti jedan svećenik. U red odborskih dužnosti dolazi i to, da članovi mogu prisustvovati predavanju da se uvjere o napretku škole.

Okružni školski odbor čine: okružni načelnik, metropolit, okružni školski nadzornik, ravnatelj srednje škole, predsjednik općine u okružnom gradu, 2 upravitelja građanskih škola, predsjednik samoupravnog okružnog odbora, okružni mjernik i okružni liječnik. Predsjednik tome odboru je okružni načelnik, njegov prvi zamjenik je metropolit a drugi jedan od upravitelja građanskih škola.

Izdani su opet drugi zakoni, koji uređuju učiteljske mirovine i nadziranje škola.

VJESNIK.

O reformi srednjih škola.

Ministar bogoštovja i nastave prizvao je povjerenstvo, koje bi se imalo izraziti o ispitu zrelosti na gimnazijama. Povjerenstvo se je izrazilo sa većinom glasova proti dosadanjem načinu ispita. Na pitanje: imade li se ispit zrelosti posvema ukinuti, većina je odgovorila sa: ne. Jednoglasno se je pako poprimio predlog, da se imade uvesti radikalnih promjena, kojima bi se ispit olahkotio.

Ministar dr. Marchet obećao je, da će na temelju mnijenja izraženih od povjerenstva, još tečajem ove školske godine udesiti razne preuredbe. Većina je bila ministru predlagala, neka se posvema ukine pismeni ispit a i znatno svede usmeni. Čini se, da ministar neće toga na jednom izvesti, no polagano, pa veli, da o tome ne treba gojiti niti pruružičastih nada a niti misliti opet na malenkosne popuste. Misli se na ozbiljnu preudesbu, al ispit zrelosti nesmije opet izgubiti ništa od svoje zbilje.

Pučke škole u Dalmaciji.

Koncem god. 1906. bilo je u Dalmaciji 428 pučkih škola, uz ove bilo je 12 pomoćnih i 1 exkurrendo. Po jeziku bilo je 427 sa hrvatskim naukovnim jezikom i jedna sa talijanskim sa 356 djece. Talijanski se predavao kao obvezatni jezik u 80 pučkih škola, a na talijanskoj se školi predavao hrvatski kao obvezatni. Uz pučke škole bilo je 350 školskih knjižnica što za učitelje, što za učenike. Uz pučke škole bila su 2 posebna obrtnička i 2 ratarska tečaja te jedno zabavište. Škola sa pol-dnevnom obukom bilo je 81 a sve ostale sa cijelodnevnom.

Osim toga bilo je 27 zasebnih škola, od kojih 11 sa pravom javnosti a 16 bez istog. Od tih su bile 2 ženske građanske, i 25 pučkih. Te su škole bile po nastavnom jeziku: 12 hrvatske ili srpske, 9 talijanskih, 2 hrvatsko-talijanske a 2 njemačke.

Učiteljskih sila bilo je 723 od tih 413 učitelja i 310 učiteljica.

Broj obvezane djece na pohađanje škole iznosio je 57.621, polazilo je pak 51.396. U zasebnim školama bilo je 2.318 djece. Od 3.907 djece, koja nisu pohađala školu bilo ih je 1.555 potpuno sposobnih za školu.

Gradanske škole u Moravskoj.

U tekućoj školskoj godini imade u Moravskoj 112 čeških građanskih škola, a od ovih je 55 dječaćkih a 57 djevojačkih. Osim ovih pokrajinskih građanskih škola dvije su jošte državne na učiteljskim školama u Brnu kao građanske vježbaonice. U ovoj se je godini broj škola povećao za 5, i to samo djevojačke. Od ovih škola 7 je zasebnih, sve djevojačkih, i to 2 svjetske i 5 samostanskih.

Nijemci imadu 86 građanskih škola, od kojih 43 dječaćke i 43 djevojačke. Povišak je kano i u Čeha za 5. Prama broju pučanstva imadu Nijemci previše građanskih škola.

Češke građanke škole polazi ove godine 14.693 djece. i to 7500 dječaka i 7193 djevojčice. U njemačke škole ide 12.315 polaznika. Prema broju đastva imadu Česi 54,4% a Nijemci 45,6%. Na potpunu građansku školu pripada prosječno 135 dječaka i 136 djevojčica.

Novine u Parizu.

U Parizu izlazi 3218 novina, od tih je 139 dnevnika. Popriječno dolazi jedna novina na 900 stanovnika. U Parizu imade po prilici 100.000 ljudi, koji živu od novina.

Književna izdanja.

Privatni nakladnici, t. j. književnici i pjesnici, koji su svoja ili tuda djela izdali o svom trošku, ili ako tko posjeduje veću količinu sač vanih novih i starih izdanja, može od istih poslati na ogled 1—5 primjeraka knjižari Ivana Novaka u Pazinu, uz naznaku cijene i knjižarskog popusta za gotov novac i u komisiji.

Poljačka »Matica Školska«.

Varšavski generalni guverner ukinuo je poljačku »Maticu školsku«. Ta je Matica brojila 116.000 članova a glavnice imala je do milijun kruna. To velevažno društvo osnovalo je preko 500 pučkih knjižnica,

trideset utočišta za đake srednjih škola i uzdržavalo je na svoj trošak 141 pučku školu. Osim toga podupiralo je više stotina pučkih i srednjih škola.

Književnost i umjetnost.

„Mladi Istran.“

Ovaj naš najmladi brat, koji se je naselio tamo na ubavim našim otocima a u zvijezdi Lošinju, malo je ponarasto i stupio u treću godinu. Mlad je doista, al je junačan i skladan, pa bi zaslužio u nas malo više pažnje, jer nam se kaže, da imade u Istri više škola, koje ne primaju niti jednog primjerka »Mladog Istrana«. To nije lijepo. Mi se možemo ponositi, da imamo tako vrli list za mladež, pa ga valja i poduprijeti, i time podati našoj mladeži zdrave duševne hrane.

Pretplata stoji za mladež K 170 a za ostale K 2 na godinu.

„Za vjeru i dom“.

List namijenjen katoličkom ženskom obrazovanom svijetu. Uređuje učiteljica Marija Tomšić u Zagrebu. Cijena je listu na čitavu godinu 3 krune.

„Učiteljski Tovariš“.

Ovo glasilo slovenačkog učiteljstva pokročilo je za veliki korak naprijed. Od nove godine imade format velikih dnevnih novina. U jednom od posljednjih brojeva prošle godine otisnuo je sa hrvatskim tekstom iz našeg glasila zakon o uredjenju učiteljskih plaća u Istri.

Lične vijesti.

Profesorski jubilej.

Danom 22. prošlog mjeseca navršilo se 30 godina, otkako je današnji ravnatelj kr. velike gimnazije u Osijeku a naš zemljak Ivan Rabar nastupio gimnazijsku učiteljsku službu.

Koli profesorski zbor teli đastvo sjetilo se te zgođe, te je svečara pozdravilo najsrdačnije. Čestitke i s naše strane.

U viši razred promaknuti.

Ravnatelj hrvatske drž. velike gimnazije u Pazinu, Ivan Kos, i ravnatelj talijanske gimnazije u Kopru, Ivan Bisiac, promaknuti su u šesti činovni razred.

Našim pučkim školama

preporuča

SVEKOLIKE ŠKOLSKE TISKANICE,
LIJEPOPISNICE, ZADAĆNICE,
RISANKE, PISARSKE I RI-
SARSKE POTREPŠTINE

NARODNA TISKARA
LAGINJA i drug.

prije J. KRMPOIĆ i drug.

ulica Giulia, 1 — Pula — ulica Giulia, 1

Svoj k svomu! Svoj k svomu!

Novo skladište pokućstva

A. Žunić & Co = Pula

na uglu ulice Via S. Martino i Giosué Carducci.

Novouredjeno skladište svakovrsnog
pokućstva zrcala, slika, stolica, divana itd. itd.

Cijene umjerene.